

Előszó, avagy rekviem egy alapítványért*

Vélhetően a Nagyalföld Alapítvány utolsó kötetét fogja kezében az olvasó. Húsz év, számos hasznos, „Alföld-identitást” segítő kiadvány elkészítése után, az Alapítvány ezen kötet közreadásával befejezi tevékenységét. Vélhetően senki sem fogja megsiratni, lehet, hogy nem is fog hiányozni senkinek (hiszen tevékenysége forráshiány miatt beszűkült az utóbbi években), de sajátos szerepe miatt, mégis kár, hogy erre a sorsra jutott. De mi is fért bele ebbe a húsz évbe.

Az alapítványt 1991-ben a hat „klasszikus” alföldi megye (Bács-Kiskun, Békés, Csongrád, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg) Megyei Önkormányzatai alapították, melyhez szinte azonnal csatlakozott (alapító jogokkal) Heves megye is. Bírósági nyilvántartásba vétele még ugyanabban az évben megtörtént.

Az alapítvány székhelye: Békéscsaba.

Az alapítvány célja:

- A Nagyalföld térsége helyi sajátosságokon alapuló, koordinált területfejlesztésének tudományos megalapozása,
- A Nagyalföld társadalmi-gazdasági-környezeti változását feltáró jelentősebb tudományos eredmények publikálásának támogatása,
- A Nagyalföld fejlesztésének menedzselése,
- A Nagyalföld kulturális értékeinek megőrzése és fejlesztése.

1998-ban az alapítvány közhasznú minősítést szerzett, ugyanis az 1997. évi CLVI. törvény 4.§ a/ és a 26. § c/ pontja alapján tevékenysége megfelel az alábbi követelményeknek:

- tudományos tevékenységek, kutatás,
- ismeretterjesztés,
- kulturális tevékenység,
- kulturális örökség megóvása.

Az alapítvány saját önálló (főként kiadványozási) tevékenységén túl 1998-ig évente 1–2 alkalommal pályázatot írt ki, s ezen keresztül évente 1,5–2,5 millió Ft támogatást adott első sorban kiadványokhoz, konferenciákra, kutatásokra. Miután *a megyék támogatása 1995-től akadozott, 1999-től pedig teljesen megszűnt*, s a banki kamatok is jelentősen csökkentek, az alapítvány felfüggesztette a pályázatok kiírását.

Az Alapítvány tartalmi munkáját leglátványosabban a régióhoz kapcsolódó kiadványok mutatják. Megszervezte és megjelentette az Alföldet sokrétűen bemutató két kötetet: „A mi Alföldünk” (1996) és a „Szép vagy, alföld” (2002) általános elismerést váltott ki. Változó rendszerességgel jelentet meg a „Nagyalföld Alapítvány Kötetei” sorozat, melyből eddig 6 kötet készült el: „A Tisza és az önkormányzatok” (1992), „Az Alföld Fásítása” (1992), „A Duna–Tisza közti hátság vízgazdálkodási problémái (1994), „Az Alföld helyzete és perspektívái. Alföld kutatási program 1991–1994” (1995), „Ezer írás az Alföldről” válogatott bibliográfia (1995), „A víz szerepe és jelentősége az Alföldön” (2000), melyek közül több ma is sokat forgatott kézikönyv szerepét tölti be – mint ahogyan azt a most közre adott kötettől is reméljük.

1997 óta az alapítvány támogatásával jelent meg az „Alföldi Tanulmányok” periodika (az utolsó 2003-ban), és az „Alföldi Társadalom” három kötete. Az Alapítvány támogatásával jelent meg az „Alföld Kongresszus” két (II. és III.) kötete. Az Alapítvány önálló magyar és angol nyelvű kiadványokat adott ki az Alföldről a Habitat II. világkonferenciára 1996-ban (a Magyar Köztársaság nemzeti dokumentumai részeként). Pályázati rendszerén keresztül kb. további 20 kiadvány megjelenését támogatta.

Az Alapítvány 1995-en „Pro Regione – Alföldért” díjat alapított, és kezdetben évente 2 egyéni és egy kollektív Alföldért végzett tevékenységét ismerte el. 2003 óta a díjakat nem

* Megjelent a Nagyalföld Alapítvány utolsó kiadványának (*Környezeti változások és az Alföld*. ([Sorozattípus:] A nagyalföldi Alapítvány kötetei 7., Békéscsaba, 2011. 396.) előszavaként.

évente, hanem több évre összevontan ítéli oda az Alapítvány, és a díjátadásra az Alföld Kongresszusokon (2003-ban és 2008-ban) került sor. Eddig 26 személy és 6 kollektíva került díjazásra.

Az alapítvány Kuratóriuma üléseit mindig az aktuális feladatokhoz igazította. Az Alapítvány működésének első 6–8 évében 3–4 ülés volt évente, később inkább csak kettő, 2004 óta azonban inkább csak egy. (Az ülések valamennyi alkalommal határozatképesek voltak.) A Kuratórium döntéseiben szinte mindig teljes volt a konszenzus, még akkor is, amikor a különböző megyék támogatásai jelentős anomáliát mutattak.

Az Alapítvány Kuratóriuma évek óta jelezte az alapítók felé, hogy érdemi döntésnek kellene születni arról, hogy fenn akarják-e tartani hosszabb távon az Alapítványt. Miután egyértelmű jelzés nem született, a Kuratórium azzal szembesült, hogy a rendelkezésre álló összeg tartalmaz tevékenységre nem elegendő, ezért úgy döntött, a *tartós vegetálás helyett* a rendelkezésre álló összegből egy tartalmas, az Alföld egészét érintő, *aktuális témájú kiadványt jelentet meg* (reméljük, a jelen kötet megfelel majd a fenti kritériumoknak), és azt követően megszünteti tevékenységét. A Kuratórium jelezte az alapítók felé ennek szándékát, és kérte, hogy a megyék közgyűlései hozzák meg döntésüket az Alapítvány megszüntetéséről. Öt megyei önkormányzat már döntött a megszüntetésről, amikor a még döntés előtt álló megyék felvetették a fennmaradás gondolatát. Az, hogy lesz-e Nagyalföld Alapítvány a jövőben, így még nem dőlt el, de esetleges megújulása már egy új szervezettel valósulhat meg.

Feltétlenül kiemelendő, hogy *a Kuratórium tagjai* (akik az elnöki tisztséget rotációban töltötték be) *díjazás nélkül látták el feladatukat*. Az Alapítvány működését szervező igazgatók és a gazdasági vezető pedig jelképes összegű díjazásban részesült, amiről évek óta le is mondtak. *Színvonalas, önzetlen munkájukért köszönettel tartozunk.*

A Kuratórium tagjai a húsz év során a következők voltak:

- Bács-Kiskun megye: Hegedűsné Annus Jolán,
- Békés megye: Dr. Rakonczai János, Sziklai Zoltán,
- Csongrád megye: Széphegyi László, Gulyás Antal, Horváth Levente,
- Hajdú-Bihar megye: Dr. Matolcsi Lajos, Dr. Molnár László, Lakatos Tibor,
- Heves megye: Ebergényi András, Kun Zoltán,
- Jász-Nagykun-Szolnok megye: Lakatos István,
- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: Dr. Vincze István, Seres Antal, Dr. Szilágyi Dénes, Seszták Oszkár.

Az Alapítvány igazgatói: Galovitz Mihály (1996-ig), Dr. Rakonczai János.

Az Alapítvány gazdasági vezetője: Somogyi Tiborné.

Az Alapítvány húsz éves tevékenysége alatt felvállalta az „alföldiséget”, és nem más tájak kárára kísérelt meg nagytájunkért dolgozni. Működése során felül tudott emelkedni az aktuál politikán – még akkor is, amikor az alapítói háttér „színes” volt. Az alapítók bölcsességét dicséri, hogy soha nem irányult politikai nyomás a Kuratóriumra, így az szakmai alapon hozhatta meg döntéseit. Ezek a döntések pedig mindig az Alföld érdekét szolgálták. Talán például szolgálhatna ez a „nagy politika” számára is, hogy a folyamatosan előre nyomakodó helyi érdekek helyett merjen a nagytájban gondolkodni.

Közösen talán jobban mennének dolgaink.

Rakonczai János, Szeged